

OIV – INFEKSIYASI PROFILAKTIKASI.

Qodirov Fayzullo A'zamjon O'gli

"Central Asian Medical University" Tibbiyot universiteti assistenti

Inomjonov Ozodbek

"Central Asian Medical University" Davolash ishi yo'nalishi talabasi.

Ismoilova Munisa

"Central Asian Medical University" Davolash ishi yo'nalishi talabasi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada 21-asr vabosi bo'lmish OIV infeksiyasi kelib chiqishi yuqish yo'llari va qo'llaniladiga davo choralar haqida ma'lumot berilgan.

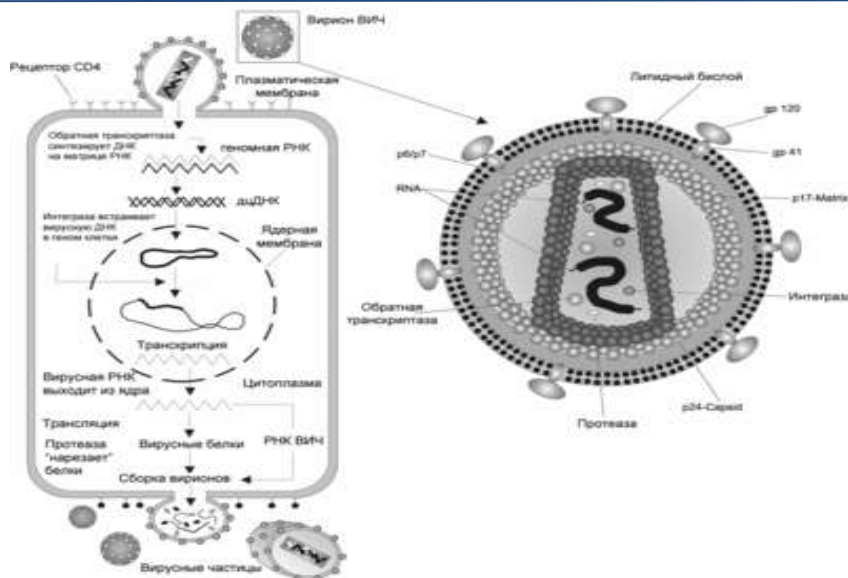
Kalit So'zlar: *transmembran, p17 matritsa, OIV salbiy, sitotoksik, CD4+ T.*

Hozirgi vaqtda antiretrovirus terapiyaning mavjudligi tufayli OIV-musbat odamlarning sifati va umr ko'rish davomiyligi OIV-salbiy odamlardan farq qilmaydi. Terapiyani qabul qilganda, odam virulentligini nolga tenglashtiradi, buning natijasida u boshqa odamlarga, shu jumladan himoyalangan aloqa paytida ham yuqtirilmaydi.

Antiretrovirus terapiya bo'lmaganda, inson immuniteti asta-sekin zaiflashadi, OIV infeksiyasi rivojlanishining ushbu bosqichi yashirin davr deb ataladi va o'rtacha olti yildan etti yilgacha davom etadi. Agar biror kishi ARV terapiyasini qabul qilishdan bosh tortsa, OIVning takrorlanishi va immunitetning pasayishi hayotga tahdid soladigan ikkilamchi kasalliklar bosqichiga olib keladi. OIV infeksiyasining rivojlanish sur'ati ko'plab omillarga bog'liq, jumladan immunitet tizimining holati, yosh (keksa odamlarda kasallikni yoshlarga qaraganda rivojlanish xavfi yuqori), virus shtammlari, koinfektsiyalar, ovqatlanish holati va boshqalar. Tibbiy yordamning yetarli emasligi va ikkilamchi yuqumli kasalliklar, masalan, sil kasalligi, kasallikning tez rivojlanishiga olib keladi.

Etialogiyasi va Patogenezi. OIV infeksiyasini retroviruslar oilasiga mansub lentiviruslar oilasiga mansub inson immunitet tanqisligi virusi keltirib chiqaradi. OIV genomi ribonuklein kislotasi bilan ifodalanadi va infeksiyalangan hujayrada teskari transkripsiyadan o'tadi. OIV yuzasida CD4 retseptorlari bo'lgan inson qon hujayralarini yuqtiradi: T-limfotsitlar, makrofaglar va dendritik hujayralar. Virus bilan kasallangan T-limfotsitlar virus, apoptoz yoki sitotoksik T-limfotsitlar tomonidan yo'q qilinishi natijasida nobud bo'ladi. Bir mikrolitr qonda CD4+ T-limfotsitlar soni 200 dan pastga tushib ketsa, hujayra immun tizimi tanani himoya qilishni to'xtatadi.

Virusning konverti ikki qavatli lipidli membranadan iborat bo'lib, unda bir qator oqsillar, masalan, transmembran glikoprotein gp41 va sirt glikoprotein gp120. Virusning p17 matritsa oqsili va p24 kapsid oqsilidan tashkil topgan "yadrosida" ikkita bitta zanjirli genomik RNK molekulalari va bir qator fermentlar mavjud: teskari transkriptaza, integraza va proteaza.

OIVning yashirin davri qanday bo‘ladi?

Virus bilan zararlangandan to kasallikning birlamchi belgilari paydo bo‘lgunicha o‘tgan davr 2 haftadan 6 oygacha va undan ortiq davom etishi mumkin. Bu davrda virusni test orqali aniqlash qiyin, ammo OIV infeksiyasi zararlangan odamdanda sog‘lom odamga yuqishi mumkin.

OIVning birlamchi belgilari qanday bo‘ladi?

Bu davr simptomsiz (hech qanday belgilersiz) ham kechishi mumkin. Ba‘zan tana harorati ko‘tarilishi, limfa tugunlari kattalashib qolishi, stomatit, faringit, diareya, toshma toshishi, taloq o‘lchamining kattalashishi, ensefalit (bosh miya shamollashi) kabi belgilar kuzatilishi mumkin. Bu davr odatda bir necha kundan 2 oygacha davom etishi mumkin.

Latent davri – kasallikning belgilersiz kechish davri

Bu davrda kasallik hech qanday belgi orqali namoyon bo‘lmasligi mumkin, ammo OIV ko‘payishda davom etadi (qonda OIV miqdori ortadi) va organizm kerakli T-limfotsitlarni (kasallik qo‘zg‘atuvchi hujayralarni aniqlab, ularga qarshi kurashadigan maxsus hujayralar) ishlab chiqara olmaydi, ularning miqdori sekin-asta kamayib boradi. Latent davr 2-3 yildan 20 yilgacha, o‘rtacha 6-7 yil davom etishi mumkin.

Ikkilamchi kasalliklar davri

OIV virusi miqdorining qonda faol ko‘payishi va T-limfotsitlarning keskin kamayishi natijasida bemorda immunitet tizimi qarshilik ko‘rsata olmaydigan turli “opportunistik” kasalliklar (immunitet tizimi faoliyatining susayishi natijasida organizmda mavjud, sog‘lom odamda kasallik keltirib chiqarmaydigan virus, bakteriya va zamburug‘lar ta’siri natijasida rivojlangan kasalliklar) yuzaga kela boshlaydi.

Terminal davr (OITS)

OIV infeksiyasining oxirgi va yakunlovchi bosqichi. Bu davrda himoya hujayralari – T-limfotsitlar miqdori keskin kamaygan bo‘ladi. Immunitet tizimi infeksiyalarga qarshi kurasha olmaydi va ular organizmni tez ishdan chiqaradi. Virus va bakteriyalar hayot uchun muhim a’zolari (suyak-mushak, nafas, hazm qilish tizimi, bosh miyasi) zararlaydi. Bemor “opportunistik” kasalliklar keltirib chiqargan asoratlar natijasida halok bo‘ladi. Bu davr 1-3 yil davom etishi mumkin.

Kasallik terminal bosqichiga o'tmasligi uchun nima qilish kerak?

OIV statusni aniqlash uchun vaqtida tekshiruvdan o'tish kerak.

Xulosa.OIV (VICH) infeksiyasi yuqumli kasallik bo'lib, bemordan sog'lom odamga asosan jinsiy yo'l yuqadi. Shuningdek, OIV bilan kasallangan shaxsning qoni va qon mahsulotlari sog'lom odamga qo'yilganda, tibbiy muolajalar sterilizatsiya qilinmagan tibbiy jihozlar bilan amalga oshirilganda, boshqa shaxs ishlatgan soqol olish ustarasi, tish chotkalarini ishlatganda yuqishi mumkin.

OITS (SPID) – Orttililgan Immunitet Tanqisligi Sindromi. U OIV infeksiyasining yakuniy bosqichi hisoblanadi.

Infeksiya yuqqan dastlabki davrlarda odam o'zini sog'lom his etishi mumkin. Bunday holat hech qanday alomatlarsiz 3 oydan 8-10 yilgacha cho'zilishi mumkin. Bu davrda odam sog'lomdek ko'rinsa ham, o'zi bilmagan holda, kasallik virusini boshqalarga yuqtirish xavfi yuqori. Uni faqat laboratoriya tekshirishlari ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ushbu maqolada O'zbekiston milliy ensiklopediyasi (20002005) ma'lumotlaridan foydalanilgan
2. Bikov V.A. Mikrobiologicheskoe proizvodstvo biologicheski aktivnix veshestv preparatov. Moskva. "Visshaya shkola" 1987. -S. 143-146